

Manuel Castells

En netværksteori om magt¹

ABSTRACT

Magt i netværkssamfundet bliver udøvet gennem netværk. Der eksisterer fire forskellige typer af magt under disse sociale og teknologiske vilkår:

1. *Netværksafgrænsende magt ('networking power')*²: magten fra de aktører og organisationer, der er inkluderet i de netværk, som udgør det globale netværkssamfunds kerne, over menneskelige kollektiver og individer, som ikke er en del af disse globale netværk.
2. *Netværksindlejret magt ('network power')*: magten som kommer af de standarder, der er nødvendige for at koordinere social interaktion i netværkene. I denne magtform bliver magten ikke udøvet gennem eksklusion fra netværk, men ved indførelsen af reglerne for inklusion.
3. *Netværksforbunden magt ('networked power')*: Enkelte sociale aktørers magt over andre sociale aktører i netværket. Formerne og processerne ved netværksforbunden magt er specifikt defineret for hvert netværk.
4. *Netværksskabende magt ('network-making power')*: magten til at programmere specifikke netværk i overensstemmelse med programmørernes interesser og værdier, og magten til at forbinde de forskellige netværk ifølge de strategiske alliancer mellem forskellige netværks dominerende aktører.

Modmagt bliver udøvet i netværkssamfundet igennem kampen for at forandre de specifikke netværks programmer og gennem forsøget på at afbryde de koblingspunkter, som udtrykker dominerende interesser, og udskifte dem med alternative koblinger mellem netværkene. Aktørerne er mennesker, men mennesker er organiseret i netværk. Menneskelige netværk øver indflydelse på netværk igennem programmeringen og sammenkoblingen af organisatoriske netværk. I netværkssamfundet søger magt og modmagt grundlæggende mod at påvirke de neurale netværk i den menneskelige hjerne igennem brugen af massekommunikationsnetværk og masse-selv-kommunikationsnetværk.

KEYWORDS

Globalisering, magt, medieteorier, programmører, netværk.

1. Oversat fra engelsk af Jacob Ørmen, ph.d.-studerende ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet. Oversat fra: Manuel Castells: "A Network Theory of Power". *International Journal of Communication*, vol. 5 (2011): 773–787. Tak til forfatter og tidsskrift for tilladelsen til at bringe denne oversættelse. En stor tak til Stig Hjarvard for kritisk gennemlæsning af og konstruktive kommentarer til oversættelsen.

2. Oversætterens note: Castells opererer i den engelske tekst med betegnelserne *Networking Power*, *Network Power*, *Networked Power* og *Network-making Power*. De forskellige bøjningsformer og kasus af "network" fungerer bedre på engelsk, og derfor har jeg valgt at oversætte og fortolke meningen med begreberne til dansk i stedet for at anglicisere sproget.

TIDSSKRIFT FOR MEDIER, ERKENDELSE OG FORMIDLING / 2013/VOL 01/01

INTRODUKTION

Magtrelationer er det grundlæggende element i samfundet, da institutioner og normer bliver konstrueret til at opfylde magthavernes interesser og værdier. Hvor der er magt er der imidlertid også modmagt. Modmagten repræsenterer interesserne og værdierne for dem i de underordnede positioner i den sociale organisation.

Formerne på de institutioner og organisationer, som konstruerer menneskelig handlen, afhænger af den specifikke interaktion mellem magt og modmagt. Magt er multidimensionel og den er konstrueret omkring multidimensionelle netværk, som er programmeret i hvert domæne af menneskelig handlen i overensstemmelse med magthavende aktørers interesser og værdier.

Hver samfundstype har en specifik måde at udøve magt og modmagt. Det burde ikke komme bag på os, at i netværkssamfundet bliver social magt primært udøvet af og gennem netværk.³ Spørgsmålet er imidlertid: hvilke typer af netværk? Og hvordan opererer disse netværk i skabelsen af magt?

For at kunne besvare disse spørgsmål må jeg først differentiere mellem fire distinkte magtformer: (a) Netværksafgrænsende magt, (b) netværksindlejret magt, (c) netværksforbunden magt og (d) netværksskabende magt. Hver af disse magtformer definerer specifikke processer for udøvelsen af magt.

Netværksafgrænsende magt refererer til magten fra organisationerne og aktørerne, der er inkluderet i de netværk, som udgør kernen af det globale netværkssamfund, over de menneskelige kollektiver eller individer, som *ikke* er inkluderet i disse globale netværk. Denne magtform opererer gennem eksklusion og inklusion. Tongia og Wilson (2007) and Wilson and Tongia (2011) har fremsat en formel analyse, som viser, at omkostningerne ved eksklusion fra netværk øges hurtigere end fordelene ved inklusion i de selvsamme netværk. Mens værdien ved at være i netværket stiger eksponentielt med netværkets størrelse – som foreslået i 1976 af Metcalfes lov – stiger devalueringen, som er forbundet med eksklusionen fra netværket, også eksponentielt og det ved en hurtigere ratio end den tilsvarende stigning i værdi ved at være en del af netværket. Netværks-*gatekeeping*-teorien (org. *Network gatekeeping theory*) har undersøgt de forskellige processer under hvilke knudepunkter er inkluderet i eller ekskluderet fra netværket. Teorien viser, at nøglefunktionen for netværkets gatekeeping-kapacitet er opretholdelsen af enkelte netværks kollektive magt over andre netværk, eller af et udvalgt netværk over afkoblede sociale enheder (Barzilai-Nahon 2008). Sociale aktører kan etablere deres magtpositioner ved at konstituere et netværk, som akkumulerer værdifulde ressourcer, og derefter ved at udføre deres gatekeeping-strategier for at forhindre adgang for dem, der ikke ska-

3. For en analyse af det globale netværkssamfund som vores tidsalders sociale struktur, så henviser jeg til "The Rise of the Network Society" (Castells 1996, 2010 editions).

ber værdi til netværket eller som sætter de dominerende interesser i netværkets program på spil.

Netværksindlejret magt kan bedst forstås gennem den konceptualisering, der er foreslået af Grewal (2008), hvor han udvikler en teori om globalisering fra et netværksanalyseperspektiv. Fra dette perspektiv involverer globalisering social koordination mellem mangeartede netværksforbundne aktører. Denne koordination kræver standarder:

De standarder som muliggør global koordination udviser, hvad jeg kalder netværksindlejret magt. Begrebet om netværksindlejret magt består i foreningen af to idéer: for det første, at koordinationsstandarder er mere værdifulde, når et større antal mennesker bruger dem, og for det andet, at denne dynamik, som jeg beskriver som en magtform, kan føre til den progressive eliminering af de alternativer over hvilke frit valg ellers kan udøves kollektivt... Fremspirende globale standarder ... [giver] løsningen på problemet om global koordination mellem forskellige deltagere, men det sker ved at fremhæve én løsning på bekostning af andre og ved at true med elimineringen af alternative løsninger på det samme problem. (Grewal, p. 5)

Derfor determinerer standarderne eller (i min terminologi) kommunikationsprotokollerne de regler, som skal accepteres, når man er i netværket. Når visse standarder er inkorporeret i netværkets programmer udøves magt, ikke gennem eksklusion fra netværket, men gennem indførelsen af regler for inklusion. Selvfølgelig kan disse regler blive forhandlet mellem netværkets komponenter afhængig af netværkets niveau af åbenhed. Men idet reglerne er fastforankrede bliver de tvingende nødvendige at følge for alle knudepunkterne i netværk, da det er respekten for disse regler, som muliggør netværkets eksistens som kommunikativ struktur. Netværksindlejret magt er netværkets standarders magt over sine komponenter, skønt denne netværksindlejrede magt i sidste ende begunstiger interesserne fra både en specifik gruppe af sociale aktører i netværksformationens kilde og også fra etableringen af standarderne (kommunikationsprotokollerne).

Men hvordan opererer netværksforbunden magt? Hvem har magten i de dominerende netværk? Magt er den relationelle kapacitet til at tvinge en aktørs vilje over en anden aktørs vilje på basis af den strukturelle dominanskapacitet, der er integreret i samfundets institutioner. Hvis man følger denne definition, kunne spørgsmålet om besiddelse af magt i netværkssamfundets netværk enten besvares meget simpelt eller simpelthen være umuligt at besvare.

Svaret er simpelt, hvis vi besvarer spørgsmålet ved at analysere, hvordan hvert af de specifikke dominerende netværk fungerer. Hvert netværk definerer sine egne magtrelationer afhængig af netværkets programmerede mål. Således har de globa-

le finansielle markeder i den globale kapitalisme det sidste ord, og den International Valutafond (IMF) eller kreditvurderingsbureauerne (fx Moody's eller Standard & Poor) er de autoritative oversættere for os almindelige dødelige. "Ordet" bliver typisk udtalt på sproget fra det amerikanske finansministerium, den amerikanske centralbank, eller Wall Street med en form for tysk, japansk, kinesisk eller Oxbridge accent afhængig af tid og sted. Et andet eksempel er USAs militære magt, eller i mere analytiske termer, magten fra ethvert apparat, som kan samle teknologisk innovation og viden i stræben efter militær magt, og som har de materielle resurser til at lave investeringer af stor skala i krigsskabende kapacitet.

På den anden side kunne spørgsmålet ende op i en analytisk blindgyde, hvis vi prøver at besvare det endimensionelt og forsøger at fastlægge "kilden til magt" som en enkelt entitet. Militær magt kunne eksempelvis ikke forhindre en katastrofal finanskrise. Det kunne rent faktisk fremprovokere en sådan krise under visse forhold af irrational, defensiv paranoia og gennem destabiliseringen af olie-producerende lande. Eller de globale finansmarkeder kunne ende op som en selvkørende entitet, der er uden for nogen af de store regulerende institutioners kontrol, på grund af størrelsen og mængden af og kompleksiteten i de kapital-flows, der cirkulerer rundt i entitetens netværk, såvel som værdisættelseskriteriernes afhængighed af uforudsigelige informationsturbulenser. Den politisk beslutningsproces siges at være afhængig af medierne, men medierne udgør i sig selv et broget terræn, der dog er ideologisk og politisk partisk, og derudover er mediepolitikens proces overordentlig kompleks. Som med den kapitalistiske klasse har den nogen magt, men ikke magt over alt og alle. Den er overvejende afhængig af både de globale markeders autonome dynamiker og af regeringers beslutninger i form af reguleringer og politikker. Sidst, men ikke mindst, er regeringer selv knyttet sammen i komplekse netværk af mangelfuld global ledelse, som er betinget af pres fra erhvervslivet og interessegrupper. Regeringerne er desuden forpligtet til at forhandle med medierne, som oversætter deres handlinger til befolkningen, og de bliver til tider angrebet af sociale bevægelser og modstrømninger, som ikke er villige til at indtage tilskuerpladserne ved historiens afslutning. Ja, i visse tilfælde, fx i USA efter 9/11, eller i Rusland, Kina, Iran og Israel i deres respektive indflydelsessfærer, kan regeringer udføre unilaterale handlinger, som skaber kaos på den internationale scene. Men geopolitisk unilaterialisme må i sidste ende give efter for virkeligheden i vores globale og indbyrdes afhængige verden. Alt i alt har staters regeringer, selv de mest magtfulde, en del magt (hovedsagelig destruktiv), men ikke al magten.

Så måske giver spørgsmålet om magt, som det traditionelt formuleres, ikke mening i netværkssamfundet, hvor nye dominans- og determineringsformer er af afgørende betydning for udviklingen af folks liv, hvad enten de vil det eller ej. Så der er magtrelationer på spil, om end i nye former og med nye typer af aktører.

De mest signifikante magttyper følger logikken i den netværksskabende magt. I en verden af netværk afhænger evnen til at udøve kontrol over andre af to basale mekanismer: (a) evnen til at konstituere netværk og til at programmere/reprogrammere netværkene i relation til de mål, som er tilknyttet netværket, og (b) evnen til at forbinde og garantere samarbejdet mellem forskellige netværk ved at dele fælles mål og kombinere ressourcer, mens man afværger konkurrencen fra andre netværk igennem strategisk samarbejde.

Lad os kalde dem, som indtager den første magtposition, for *programmører*, og dem, som indtager den anden magtposition, for *sammenkoblere (switchers)*⁴. Det er vigtigt at notere sig, at disse programmører og sammenkoblere rent faktisk er sociale aktører, men at de ikke nødvendigvis kan identificeres med specifikke grupper eller individer. For det meste opererer disse mekanismer i grænsefladen mellem forskellige sociale aktører, der defineres i forhold til deres position i den sociale struktur og i samfundets organisatoriske ramme. Som en følge heraf mener jeg, at magthaverne i mange tilfælde selv skal betragtes som netværk, eller rettere, subnetværk af de netværk, som organiserer samfundet. Ikke abstrakte ubevidste netværk eller selvkørende entiteter, men mennesker organiseret om deres projekter og interesser. Bemærk at de ikke er enkeltstående aktører (individer, grupper, klasser, religiøse ledere eller politiske ledere), idet udøvelsen af magt i netværkssamfundet kræver et komplekst sæt af kollektive handlinger, som transcenderer alliancer og bliver en ny form for subjekt – et netværksforbundet subjekt.

Lad os undersøge, hvordan disse to magtskabende mekanismer *programming* og *sammenkobling* fungerer. Kapaciteten til at programmere netværkets mål, såvel som kapaciteten til at reprogrammere det, er selvfølgelig af afgørende betydning; når netværket først er programmeret, har det en større evne til at fungere effektivt og rekonfigurere sig selv med hensyn til struktur og knudepunkter for at kunne opnå sine mål. Hvordan forskellige aktører programmerer netværket er en proces, som er specifik for hvert netværk. Processen er ikke den samme i den globale finansverden, som den er i militær magtanvendelse, i videnskabelig forskning, i organiseret kriminalitet eller i den professionelle sportsverden. Derfor skal magtrelationerne på netværksniveau identificeres og forstås i begreber, der er specifikke for hvert netværk. Alle netværk deler imidlertid et fælles træk: idéer, visioner, projekter og rammer genererer programmerne. Disse er alle kulturelle materialer. I netværkssamfundet er kultur hovedsageligt indlejret i kommunikationsprocesserne og i særdeleshed i den elektroniske hypertext med netværkene omkring den globale multimedia-branche og internettet som sin kerne. Idéer kan altså blive genereret fra en

4. Oversætters note: Castells bruger "switchers" i originalteksten. Begrebet har en mangefacetteret betydning hos Castells og lader sig derfor ikke oversætte direkte til dansk uden en høj grad af fortolkning og/eller forsimpning (fx kunne de tekniske begreber som "omskiftere", "omfordelere" eller "afbrydere" bruges på dansk, men de rummer ikke de elementer af ændring i forbindingspunkterne i netværkene og sammensætning af flere netværk på nye måder, som Castells også tilsigter med begrebet. Ordet "sammenkoblere" synes at komme tættest på denne tilsigtede betydning, om end det er en smule uelegant.

mængde forskellige begyndelsespunkter og forbundet med specifikke interesser og subkulturer (fx neoklassisk økonomi, religioner, kulturelle identiteter, tilbødelsen af individuel frihed og lignende). På den anden side bliver idéer bearbejdet i samfundet alt efter, hvordan de er repræsenteret i kommunikationsdomænet. Og i sidste ende afhænger idéernes udbredelse blandt netværkets medlemmer af, hvor meget medlemmerne er blevet eksponeret for kommunikationsprocesserne. Således udgør kontrollen af (eller indflydelsen på) kommunikationsnetværkene og evnen til at skabe en effektiv kommunikations- og overtalelsesproces i tråd med de retningslinjer, som favoriserer de potentielle programmørers projekter, de vigtigste aktiver, man skal besidde for at kunne programmere hvert netværk. Kommunikationsprocessen i samfundet, såvel som de organisationer og netværk, som muliggør denne kommunikationsproces, er med andre ord nøglefelterne, hvor programmeringsprojekter bliver grundlagt og hvor medlemsgrupper bliver formet omkring projekterne. Disse aktører udgør magtfelterne i netværkssamfundet.

Der er samtidig en anden kilde til magt: kontrollen over forbindelsespunkterne mellem diverse strategiske netværk. De, som sidder på disse positioner, er sammenkoblere. De kan eksempelvis sammenkoble forbindelserne mellem de politiske lederskabsnetværk, medienetværkene, de videnskabelige og teknologiske netværk eller de militære netværk og sikkerhedsnetværk på en særlig måde for derigennem at fremføre en specifik geopolitisk strategi. De kan ligeledes sammenkoble forbindelserne mellem de politiske netværk og medienetværkene for at producere og sprede specifikke politiske-ideologiske diskurser, eller sammenkoble forholdet mellem religiøse netværk og politiske netværk for at fremme en religiøs agenda i et sekulært samfund, eller mellem akademiske netværk og erhvervsnetværk for at levere viden og legitimitet i bytte for ressourcer for universiteter og arbejde for deres produkter (med andre ord: dimittender). Dette er ikke et *'old-boy-network'*. Det skal i stedet forstås som specifikke grænsefladesystemer, der er formuleret på et relativt stabilt grundlag, som en måde at artikulere samfundets faktiske operativsystem, hvorved det rækker ud over institutionernes og organisationernes formelle selv-repræsentationer. Dette skal ikke ses som et forsøg på at genoplive idéen om en magtelite, for der findes ingen sådan elite. En sådan forestilling er et simplificeret billede på magten i samfundet, hvis analytiske værdi er begrænset til nogle få ekstreme eksempler. Det er netop fordi ingen forenet magtelite er i stand til at bevare kontrollen over programmerings- og forbindingsoperationer i alle de centrale netværk, at mere subtile, komplekse og forhandlede systemer for magtudøvelse skal etableres. For at disse magtrelationer kan gøre sig gældende, bliver programmerne i samfundets dominerende netværk nødt til at fastsætte forenelige mål mellem disse netværk (fx markedets dominans og social stabilitet, militærmagt og finansiel begrænsning, politiske repræsentation og kapitalismens reproduktion, såvel som ytringsfrihed og kultu-

rel kontrol). Og de skal være i stand til gennem de sammenkoblingsprocesser, som er etableret af aktør-netværk, at kommunikere med hinanden og foranledige synergi og begrænse modsigelser. Det er derfor, at det er så vigtigt, at mediefyrster ikke bliver politiske ledere, eller at regeringer ikke får fuld kontrol over medierne. Desto mere at sammenkoblerne bliver primitive udtryk for enkelte interessers dominans, desto mere kvæler magtrelationerne i netværkssamfundet dynamikken og initiativet i netværkets mange forskellige kilder til social strukturation og social forandring. Sammenkoblere er således aktører, der i sig selv er sammensat af netværk af aktører, som beskæftiger sig med dynamiske grænseflader, der styres specifikt i hver forbindelsesproces.

Programmører og sammenkoblere er de aktører og netværk af aktører, som i kraft af deres position i den sociale struktur besidder netværksskabende magt - den altoverskyggende magtform i netværkssamfundet.

MAGT OG MODMAGT I NETVÆRKSSAMFUNDET

Magtskabelsesprocesserne skal betragtes fra to perspektiver: På den ene side kan disse processer håndhæve eksisterende dominansforhold eller indtage strukturelle dominanspositioner. På den anden side eksisterer der samtidig modvirkende processer, som står imod etablerede dominansforhold på vegne af de interesser, værdier og projekter, som er ekskluderet eller underrepræsenteret i netværkenes programmer og kompositioner. Analytisk set konfigurerer begge processer i sidste ende magtsstrukturen gennem deres interaktion. De er distinkte, men operer samtidig gennem den samme logik. Dette betyder, at modstand mod magt opnås gennem de samme to mekanismer, der udgør magten i netværkssamfundet: netværkets programmer og sammenkoblerne mellem netværk. Således forsøger sociale bevægelser gennem kollektiv handlen på forskellige måder at introducere nye instruktioner og nye koder i netværkenes programmer. Eksempelvis betyder nye instruktioner for globale finansielle netværk, at gæld skal eftergives for visse lande i tilfælde af ekstreme fattigdomsforhold. Et andet eksempel på introduktionen af nye koder i de globale finansielle netværk er værdisættelsen af virksomhedsaktier med basis i virksomhedernes miljøetikker eller deres respekt for menneskerettighederne i håbet om, at dette i sidste ende ville få indflydelse på investorernes og aktiehavernes holdninger over for de virksomheder, som bliver bedømt til at være henholdsvis gode eller dårlige borgere på planeten. Under disse forhold skifter koden for økonomisk kalkulering fra vækstpotentiale til bæredygtig og retfærdig vækstpotentiale. En mere radikal type af reprogrammering kommer fra modstandsbevægelser, som søger at ændre de fundamentale principper i et netværk, eller i programkodens kerne, for at bruge parallelen til software-sproget. For eksempel, hvis Guds vilje må være ret under alle betingelser (som i de kristne fundamentalisters overbevisning), så må de institutionelle

netværk, der udgør det retslige og juridiske system, blive reprogrammeret til ikke at følge den politiske forfatning, juridiske forskrifter eller regeringsbeslutninger - eksempelvis at tillade kvinder selv at bestemme over andre kroppe og graviditeter - og i stedet underlægge netværkene de jordiske biskoppers fortolkning af Gud. Et eksempel fra en helt anden sammenhæng er, når bevægelsen for global retfærdighed kræver, at handelsaftalerne i Verdenshandelsorganisationen (WTO) skal omskrives for at inkludere miljøbevarelse, sociale rettigheder og respekten for indfødte minoriteter; her forsøger bevægelsen at modificere de programmer, under hvilke de globale økonomiske netværk fungerer.

Den anden modstandsmekanisme består i at blokere de sammenkoblinger mellem netværkene, der muliggør at netværkene kan blive kontrolleret af værdi-metaprogrammet, som udtrykker strukturel dominans. Her refererer termen *metaprogram* til et program, der fungerer som kildekoden for de af netværkenes programmer, som styrer organisationer og institutioner. Dette kan opnås eksempelvis ved at anlægge sager igennem det juridiske system eller ved at påvirke den amerikanske kongres for derved at frakoble forbindelsen mellem oligopolistiske medievirksomheder og regeringen ved at stille tvivl om reglerne i U.S. Federal Communication Commission (FCC), som tillader en høj grad af ejerskabs-koncentration. Andre former for modstand inkluderer at blokere netværksfunktionerne mellem det private erhvervsliv og det politiske system ved at regulere reglerne for kampagnestøtte eller ved at sætte lys på misforholdet mellem at have jobbet som vicepræsident og samtidig modtage løn fra ens tidligere arbejdsplads, som til gengæld nyder godt af militære kontrakter. Det kan også ske ved at modsætte sig intellektuelle tjenesteydelser for de siddende magthavere, som det sker, når akademikere bruger deres positioner i samfundet som propagandaplatforme. Mere radikale former for forstyrrelse af sammenkoblingerne påvirker netværkssamfundets materielle infrastruktur: for eksempel de materielle og psykologiske angreb på lufttransport, computernetværk, informationssystemer og på de netværk af faciliteter, som samfundene til dagligt er afhængige af i det yderst komplekse og gensidigt afhængige system, der karakteriserer informationsverdenen. Udfordringen fra terrorismen bygger præcist på denne evne til at ramme strategiske materielle sammenkoblinger, så deres sammenbrud eller truslen om sammenbrud forstyrrer folks dagligdag og tvinger dem til at leve i en undtagelsestilstand. Derved skabes der samtidig en vækst i andre magtnetværk, især i de sikkerhedsnetværk som bevæger sig ind på alle områder af livet. Der er i sandhed et symbiotisk forhold mellem afbrydelsen af strategiske sammenkoblinger igennem modstandshandlinger og rekonfigurationen af magtnetværk mod et nyt sæt af sammenkoblinger, der er organiseret omkring sikkerhedsnetværk.

Modstanden mod den magt, der er programmeret i netværkene, foregår også

gennem og ved netværk. Modstandsnetværk er også drevet af informations- og kommunikationsteknologier (Arquilla & Rondfeldt 2001). Den fejlbenævnte "antiglobaliseringsbevægelse" er et global-lokalt-netværk, der organiseres og debatteres på internettet og er strukturelt sammenkoblet med medienetværkene.

Al Qaeda og dets relaterede organisationer er et netværk med en masse forskellige knudepunkter uden den store centrale koordination, som også søger direkte mod at sammenkoble sig med medienetværkene, gennem hvilke de håber at kunne sprede frygt blandt de vantro og skabe håb blandt masserne af rettroende. Miljøbevægelsen er et lokalt forankret og globalt forbundet netværk, der forsøger at ændre den offentlige mening og derigennem påvirke politiske beslutninger om at redde planeten eller ens lokalkvarter.

Et centralt karakteristika ved netværkssamfundet er, at både dominansdynamikkerne og modstanden mod dominans trækker på netværksformation og offensive såvel som defensive netværksstrategier, enten ved at skabe separate netværk og/eller ved at reformere eksisterende netværk. Dette følger i høj grad den historiske erfaring fra tidligere samfundsformer, blandt andet det industrielle samfund. Fabrikken og det store vertikalt organiserede industrielle selskab var den materielle basis for udviklingen af både virksomhedskapital og den centralt organiserede arbejderbevægelse. På samme måde er både computernetværkene i de globale finansmarkeder, transnationale produktionssystemer, "smart"-bevæbnede styrker med en global rækkevidde, terroristmodstandsnetværk, det globale civilsamfund og netværksforbundne sociale bevægelser, som kæmper for en bedre verden, alle komponenter i det globale netværkssamfund. Vor tids konflikter bliver udkæmpet af netværksforbundne sociale aktører, som forsøger at nå deres respektive tilhængere og målgrupper gennem den afgørende sammenkobling til de multimediale kommunikationsnetværk.

MAGT, NETVÆRK OG KOMMUNIKATION

Jeg hævder, at social magt gennem historien, men i endnu højere grad i netværkssamfundet, hovedsageligt opererer ved konstruktionen af mening i den menneskelige bevidsthed gennem kommunikationsprocesser. I netværkssamfundet bliver dette udspillet i globale/lokale multimediale massekommunikationsnetværk, hvilket også inkluderer masse-selv-kommunikation, som er den kommunikation, der er organiseret omkring internettet og andre horisontale digitale kommunikationsnetværk. Selvom magtteorier og historiske observationer peger på vigtigheden af statens voldsmonopol som kilde til social magt, så argumenterer jeg for, at evnen til at bruge vold eller intimidering succesfuldt kræver en *framing* af individuelle og kollektive tankegange. Samfundsinstitutioners gnidningsløse funktionalitet stammer ikke fra

institutionernes kontrollerende evne til at tvinge borgerne til lydighed. Den måde, hvorpå folk tænker om de institutioner, de lever inden for, og hvordan de forholder sig til kulturen i deres økonomi og samfund definerer, hvis magt der kan udøves, og hvordan den kan udøves. Vold og truslen om vold hænger altid sammen med meningskonstruktionen i produktionen og reproduktionen af magtrelationer i alle det sociale livs domæner. Processerne i meningskonstruktionen opererer i en kulturel kontekst, der er global og lokal på samme tid og som er karakteriseret af en høj grad af diversitet. Der er imidlertid en fælles egenskab ved alle processer i den symboliske konstruktion: De er overvejende afhængige af de meddelelser og frames der bliver skabt, formateret og spredt i de multimediale kommunikationsnetværk. Interpersonel ansigt-til-ansigts-kommunikation er naturligvis en betydningsfuld del af kommunikationsprocessen. Og hver individuel menneskelig bevidsthed konstruerer sin egen mening ved at fortolke de kommunikerede materialer på sine egne vilkår. Alligevel er denne mentale bearbejdning betinget af kommunikationsmiljøet. I den nye verden af masse-selv-kommunikation og stærkt segmenterede tilskuere er der desuden få tilfælde af simultan massedeling af mediemeddelelser. Hvad der bliver bredere delt, er i stedet selve kulturen med at dele meddelelser mellem en mangfoldighed af afsendere-modtagere. Netop fordi det nye kommunikationssystem er så foranderligt, forskelligartet og uafsluttet, så formår det at integrere meddelelser og koder fra alle kilder og omkranser derved det meste af den socialiserede kommunikation i sine multimodale multikanal-netværk.

Med reference til typologien over netværksindlejret magt præsenteret ovenfor, så lad os opstille hypotesen med basis i empiriske observationer,⁵ at multimediale kommunikationsnetværk i fællesskab udøver netværksindlejret magt over de meddelelser, som de overbringer, fordi meddelelser bliver nød til at tilpasse sig de almindelige kommunikationsprotokoller, der er inkluderet i netværkenes struktur og styring. På den anden side, mens standardiserede former for massekommunikation kan påvirke tankegange i deres formatering af meddelelserne (for eksempel nyheder som infotainment), så hersker diversiteten af formater i en verden af masse-selv-kommunikation (som bygger på internettet og horisontale digitale kommunikationsnetværk). Derved bliver standarderne som en kilde til netværksindlejret magt angiveligt reduceret i betydning. Digitalisering opererer imidlertid selv som en kommunikationsprotokol. I princippet kan alt blive digitaliseret, så det ser ikke ud til, at denne standard hæmmer meddelelsen. Det har dog en modsat signifikant effekt: Den forstærker spredningen af meddelelsen ud over nogens kontrol. Digitalisering er ensbetydende med potentiel viral spredning gennem globale kommunikationsnetværk. Dette er et meget positivt aspekt, hvis man ønsker at sprede meddelelsen, men ødelæggende hvis man ikke ønsker meddelelsen spredt (hvis for eksempel meddelelsen er en videooptagelse af ens egne ulovligheder). I dette tilfæl-

5. Se den empiriske dokumentation i "Communication Power" (Castells 2009).

de tager den netværksindlejrede magt, som bliver udøvet af de digitale netværk, en ny form: fjernelse af kontrol over distributionen af meddelelser. Dette står i kontrast til massemediernes traditionelle netværksindlejrede magt, som reformaterer meddelelsen, så den passer til en specifik modtagergruppe i overensstemmelse med deres virksomhedsstrategi.

Multimediale netværk som kommunikationsstrukturer har imidlertid i sig selv hverken netværksafgrænsende magt, netværksforbunden magt eller netværksskabende magt. De er afhængige af deres programmørers beslutninger og instruktioner. I min konceptuelle ramme, består netværksafgrænsende magt af kapaciteten til at lade et medium eller en meddelelse komme ind i netværket gennem "gatekeeping"-procedurer. De, som leder operationerne i hvert kommunikationsnetværk, er gatekeepers, og de udøver netværksafgrænsende magt ved at blokere eller tillade adgangen for medievirksomheder og/eller for de meddelelser, der kan blive udtrykt i netværket. Jeg kalder det at "gatekeep" knudepunkterne og at "gatekeep" meddelelserne. Opblomstringen af masse-selv-kommunikation har fundamentalt ændret massekommunikations-programmørers gatekeeping-kapacitet. Alt hvad der når internettet, kan nå hele verden. Gatekeeping-funktionen yder dog stadig betydelig netværksafgrænsende magt, da størsteparten af den socialiserede kommunikation stadig bliver bearbejdet gennem massemedierne, og da de mest populære internetsider tilhører de mainstream-medier, hvilket skyldes brandingens vigtighed i meddelelsens kilde. Derudover viser regeringernes kontrol over internettet, såvel som det private erhvervslivs forsøg på at indhegne telekommunikationsnetværk i deres egen private "*walled gardens*", at den netværksafgrænsende magt vedvarende er i hænderne på gatekeeperne.

Netværksforbunden magt, der er distinkt fra netværksindlejret magt og netværksafgrænsende magt, er den magtform, som specifikke knudepunkter udøver over andre knudepunkter i netværket. I kommunikationsnetværk bliver dette oversat til agenda-setting eller administrativ og redaktionel beslutningsmagt i de organisationer, som ejer og styrer de multimediale kommunikationsnetværk. Kommunikationsforskningen har identificeret den flerlagede struktur i beslutningsprocessen i de kommercielle medier. Der foregår en kompleks interaktion mellem nyhedsproduktionens forskellige beslutningstagere, hvilket er de sociale aktører som planlægger kommunikationsagendaen (fx regeringer eller sociale eliter, kommunikationsnetværkenes ejere og deres kommercielle sponsorer - via reklamebureauernes formidling - direktører, redaktører, journalister og et i stigende grad interaktivt kundegrundlag). Det er på hvert af disse niveauer, at programmørerne udøver deres magt. Der er flere programmører i hvert netværk. Mens der er et hierarki i kapaciteten til at programmere netværket, så er det den samlede gruppe af programmører, som i fællesskab bestemmer, hvordan netværket opererer. Fordi de interagerer med

hinanden såvel som med programmører i andre kommunikationsnetværk, så kan man sige, at programmørerne i sig selv udgør et netværk: et beslutningsnetværk, der kan grundlægge og styre netværkets programmer. Men programmørernes magt er af en speciel art, fordi den er orienteret mod at sikre, at netværkets mål bliver opfyldt med et primært fokus på at tiltrække et publikum, ligegyldigt om målet er at maksimere profit, at opnå indflydelse eller noget helt andet. Netværkstyringens overordnede mål gennem programmørernes netværksforbundne magt er at konstituere de programmerede, som er magthavernes underordnede subjekter i kommunikationsnetværkene. Netværksstyringer i kommunikationsnetværkene opererer imidlertid på grundlag af et metaprogram, der er blevet designet af nogen anden uden for netværket. Dette enigmatiske "nogen anden" er genstanden for den mest determinerende form for magt: netværksskabende magt.

Netværksskabende magt er kapaciteten til at sammensætte og programmere et netværk, i dette tilfælde et multimedialt massekommunikationsnetværk. Dette refererer hovedsageligt til mediekorporationernes ejere og bestyrere i private eller statslige selskaber. De er de eneste, som har den finansielle, juridiske, institutionelle og teknologiske kunnen til at organisere og operere massekommunikationsnetværkene. Og det er dem, som i sidste ende beslutter kommunikationens form og indhold i følge den formel, som på bedste vis vil tilfredsstille de mål, som de har tillagt netværket: enten profitskabelse, magtskabelse, kulturskabelse eller alle sammen. Med hvem er disse ejere og ledere? For at sætte navn på et par af dem: Murdoch, Berlusconi, Bloomberg, eller fra de store internetselskaber, Sergey Brin, Larry Page, Jerry Yang, David Filo, Mark Zuckerberg og lignende. Alligevel viser empirisk forskning (Arsenault & Castells 2008) et overordnet komplekst billede af virkeligheden i de globale multimediale erhvervsnetværk - kernen i hele kommunikationssystemet, globalt, nationalt eller lokalt. Netværksskabende magt er i hænderne på en lille gruppe af konglomerater og deres stedfortrædere og partnere, men disse konglomerater bliver selv formet af netværk af mangfoldige medieejerskaber, som operer på flere forskellige måder og i forskellige kulturelle og institutionelle miljøer. Og multimediekonglomeraterne er sammenflettet med finansielle investorer fra varierende baggrunde. Dette inkluderer: finansielle institutioner, statsejede fonde, private kapitalfonde, hedgefonde og lignende. Der findes ekstraordinære eksempler på meget personafhængig beslutningskapacitet, men selv i eksemplet med Murdoch er hans magt afhængig af en mængde forskellige kilder til netværksskabende magt.

Som opsummering: *Metaprogrammørerne*, som har fået tildelt netværksskabende kapacitet, er selv korporative netværk. De er netværk, som skaber netværk og programmerer dem til at opfylde de mål, som de oprindelige netværk udtrykker: profitmaksimering i de globale finansielle markeder, stigende politisk magt for re-

geringskontrollerede selskaber, og det at kunne tiltrække, skabe og fastholde en interessegruppe med det formål at akkumulere finansiell og kulturel kapital. Derudover stiger investeringsmulighederne for de globale multimediale erhvervsnetværk med nye muligheder for interaktiv multimodal kommunikation, her især i form af internettet og trådløse kommunikationsnetværk. I dette tilfælde handler programmeringen af netværkene mindre om indhold end om format. Internettet bliver først profitabel, når mennesker bruger det, og mennesker ville bruge det mindre, hvis det mistede de fundamentale interaktivitetsegenskaber og uhindret kommunikation, ligegyldigt hvor overvåget internettet ellers er. Internettetnetværkenes ekspansion og udviklingen af Web 2.0 og 3.0 tilbyder ekstraordinære forretningsmuligheder for implementeringen af den strategi, som jeg kalder, *vareliggørelse af frihed*. Denne strategi handler om at indskrænke rummet for fri kommunikation og samtidig sælge folk adgang til globale kommunikationsnetværk i bytte for at de afgiver deres privatlivssfære og bliver ofre for målrettede reklamer. Men når folk først kommer i cyberspace, så får de alle mulige idéer, herunder at gøre op med kommercielle kræfter, demontere regeringers autoritet og at ændre de kulturelle fundament for vores aldrende og smertende civilisation.

Det er således en dialektisk proces: Mens flere virksomheder investerer i de ekspanderende kommunikationsnetværk (og nyder godt af et kæmpe afkast), så bygger flere folk deres egne masse-selv-kommunikationsnetværk og giver derigennem mere magt til dem selv. Med netværk af masse-selv-kommunikation så mener jeg internetbaserede kommunikationsnetværk. Netværksskabende magt i kommunikationssfæren er derfor karakteriseret af de multimediale kommercielle netværks handling, herunder erhvervslivet og regeringen, som interagerer med netværksforbundne brugere, der både konsumerer medieprodukter og skaber deres egen kultur. Netværk interagerer med netværk i den fælles netværksskabelsesproces.

Men hvor er magten i al det her? Hvis magt er den relationelle kapacitet for sociale aktører til at gennemtvinge deres vilje og værdier over andre, hvem er disse sociale aktører så? Magt bliver skabt gennem kommunikationsnetværk og forskningen har vist, hvordan disse netværk opererer, og hvordan og af hvem kommunikationsnetværkene bliver etableret og programmeret. Men hvis magt er det, som netværkene bearbejder? Hvis metaprogrammerne er ejerne af de multimediale erhvervsnetværk, er de så netværkssamfundets magtelite?

Ejerne af de globale multimediale erhvervsnetværk, som jo selv er netværk bestående af folk i toppen af deres organisation, er unægteligt blandt netværkssamfundets magthavere, fordi de programmerer de afgørende netværk: kommunikationsnetværkenes metanetværk, der er de netværk som behandler de idémæssige

materialer med hvilke vi føler, tænker, lever, underkaster os og kæmper. Deres forhold til de sociale aktører, som de udøver deres magt over, er også let at identificere: De transformerer mennesker til tilskuere ved at sælge os billederne på vores liv. Så de opnår deres interesser (at tjene penge og få indflydelse) ved at designe vores kulturs indhold i overensstemmelse med deres kommercielle strategier. Dette betyder ikke nødvendigvis, at de påtvinger os deres værdier (selvom de ofte gør netop det), da mediernes effektivitet afhænger af deres evne til at tilpasse sig forskellige kulturelle mønstre og sindstilstande, såvel som den forskellige evolution i hvert af disse mønstre og tilstande. Det betyder, at hvad man kan sælge (eller overbevise, hvis motivet er politisk-ideologisk) udgør bundlinjen for, hvad der bliver behandlet i ethvert netværk, og det gælder uafhængigt af, om der hersker en stor overensstemmelse mellem, hvad virksomheden ønsker, og hvad vi ønsker. Forbrugernes valg er muligt, men kun inden for rammerne af prædefinerede produkter og forventet forbrug frem for gennem koproduktion. Dette er grunden til, at stigningen i masse-selv-kommunikation, som forøger tilskuernes evne til at producere sine (vores) egne meddelelser, potentielt truer kommerciel kontrol over kommunikation og kan ændre magtrelationerne i kommunikationssfæren. Men som det ser ud nu, så er der en ulige konkurrence mellem professionaliseret medieproduktion og vores egen lav-kvalitets hjemmevideo og blog-sladder. Magtrelationerne mellem kommercielle multimedienetværk og samfundet generelt er centreret omkring udviklingen af kulturel produktion i henhold til de kommercielle ejeres og deres sponsoreres ønsker, værdier og interesser.

Magtrelationernes rækkevidde er imidlertid meget bredere og inkluderer, i særdeleshed, politiske magtrelationer, som giver adgang til og kontrol med styringsinstitutioner. Kommunikationsnetværk er essentielle i konstruktionen af politisk magt og modmagt. De kommercielle kommunikationsnetværks ejere stiller også platformen for meningskonstruktion til rådighed for andre sociale aktører. Således udøver de både magt gennem kulturel produktion, og de udøver netværksafgrænsende magt over andre aktører ved at kontrollere adgangen til kommunikationsnetværk, fx over for politiske aktører, som igen har brug for adgang til kommunikation for at konstruere deres magtrelationer i forhold til befolkningen. Derimod er metaprogrammørerne i politiske magtrelationer, det vil sige dem som producerer meddelelserne, politiske aktører. Naturligvis er politiske aktører afhængige af de aktører, hvis værdier og interesser de repræsenterer (fx religiøse organisationer, det private erhvervsliv og det militær-industrielle kompleks). De artikulerer diversiteten af interesser, som støtter deres projekt for at maksimere deres autonomi som politiske aktører, imens de forbedrer deres muligheder for at få mere politisk magt. Når de først har fået magten, bliver de politiske aktører selv til programmører af den politiske proces og beslutningstagning. Deres programmer er af varierende art, fordi forskel-

lige ledere og deres koalitioner bejler til magten i den politiske konkurrence, som er defineret af hvert politiske systems egne procedurer. Samtidig deler de nogle fundamentale kommunikationsprotokoller, som forsøger at bevare stabiliteten af statens dominans under forfatningens grænser. Således udøver de programmer, som er rodfæstet i politiske institutioner, netværksindlejret magt over befolkningen og politiske aktører. Således udøver den dømmende magt netværksafgrænsende magt ved at kontrollere adgangen til politisk konkurrence både i forhold til aktører og procedurer. Og det politiske system som helhed er baseret på netværksforbunden magt, som er distribueret på forskellige niveauer i forholdet mellem stat og samfund.

Politisk netværksskabende magt, som er magten til at definere reglerne og politikkerne i det politiske univers, afhænger af, at man vinder konkurrencen om at få adgang til de politiske kontorer, og om man kan få tilstrækkelig opbakning, eller som minimum resignation, fra befolkningen. Mediepolitik er den fundamentale mekanisme, hvorigennem adgangen til politisk magt og beslutningstagning opererer. Derfor former og betinger de programmer, som er indlejret i multimediale netværk, implementeringen af de politiske netværks programmer. Men det er ikke medie-ejerne, som designer og beslutter udformningen af de politiske programmer. Modsat er de heller ikke bare passive videreformidlere af programmets instruktioner. De udøver gatekeeping-magt og de formaterer og distribuerer de politiske programmer i overensstemmelse med deres specifikke interesser som medieorganisationer. Mediepolitik er således ikke bare politik generelt, og det er heller ikke mediernes politik: det er den dynamiske grænseflade mellem politiske netværk og medienetværk. Jeg kalder styringen af dette interface mellem to eller flere netværk for *netværkssammenkobling*. Kontrollen over denne koblingskapacitet definerer en fundamental form for magt i netværkssamfundet - sammenkoblingsmagt, som refererer til specifiteten ved at forbinde diverse magtnetværk i samfundet, især de finansielle netværk i hjertet af den kapitalistiske magt. Netværkssamfundet er på nuværende tidspunkt i sandhed et kapitalistisk samfund, som det industrielle samfund var før det i det meste af verden (selvom det konkurrerede med statisme). Fordi netværkssamfundet er globalt, lever vi derudover i en global kapitalisme. En analyse af kapitalisme udtømmer imidlertid ikke forståelsen af magtrelationernes dynamikker, da den type af global kapitalisme, vi lever i i dag, er meget anderledes fra tidligere historiske former for kapitalisme, og fordi kapitalismens strukturelle logik bliver artikulert i de praktiske termer, som passer til specifikke former for social organisation i samfund rundt om i verden. Det globale netværkssamfunds dynamikker interagerer således med kapitalismens dynamikker i konstruktionen af sociale relationer, herunder magtrelationer. Men hvordan kan denne interaktion konstruere magtrelationer rundt om kommunikationsnetværkene?

Kommunikationsnetværk er hovedsageligt ejet og styret af globale multimediale virksomhedsnetværk. Selvom lande og deres statskontrollerede selskaber er en del af disse netværk er hjertet af de globale kommunikationsnetværk forbundet med, og overvejende afhængig af, virksomheder, der i sig selv er afhængige af finansielle investorer og finansielle markeder. Dette er multimediebranchens kerne. Men finansielle investorer satser på de forskellige medievirksomheder ud fra hvor godt virksomhedernes forventes at klare sig på de globale finansielle markeder - moderen af all kapitalakkumulation og den globale kapitalismes dominante netværk, som jeg har analyseret i trilogien om informationsalderen (Castells 1996–1998, 2010). Den vigtigste problematik er, at det globale finansielle marked er et netværk i sig selv, som er ude af nogen sociale aktørers kontrol og i det store hele uigennemtrængelig over for den regulatoriske ledelse fra de nationale og internationale styringsorganer. Dette er hovedsageligt fordi kontrolmyndighederne valgte at deregulere de finansielle netværk og programmere det finansielle marked derefter. Idet de finansielle markeder organiserede sig i et løst reguleret globalt netværk, blev deres standarder anvendelige til finansielle transaktioner rundt omkring i verden og derved til alle økonomiske aktiviteter, da produktionen af varer og serviceydelser i en kapitalistisk økonomi starter med kapitalinvesteringer og ender med at give afkast, som bliver konverteret til finansielle aktiver. På den måde udøver det globale finansielle marked netværksindlejret magt over den globale økonomi.

Denne netværksindlejret magt fra finansielle markeder er ikke i hænderne på den usynlige hånd (markedet), fordi, som en række studier har vist, opfører finansielle markeder sig kun delvist i tråd med markedets logik. Det som nogle forskere har kaldt "irrationel overflod", og hvad jeg kalder "informationsturbulens" (Castells 2000) spiller en stor rolle i at determinere investorenes psykologi og derved deres finansielle beslutninger. Finansmarkedernes globale networking betyder, at enhver informationsturbulens fra et hvilket som helst sted i netværket med det samme spredes i netværket, om det er politisk ustabilitet, en naturkatastrofe, eller en finansskandale. Mens det globale finansielle marked udøver netværksindlejret magt, og ledende landes regeringer har udøvet netværksskabende magt ved at deregulere og liberalisere finansmarkederne fra midten af 1980'erne og fremefter, så sker der samtidig en spredning af netværksforbunden magt i de globale finansielle netværk. Jeg har tidligere brugt termen "global automaton" i nogle af mine udgivelser (Castells 2000) med reference til det globale finansmarked, da det i det store hele fungerer ifølge sin egen dynamik, uden kontrol fra specifikke virksomheder eller regulatorer. Alligevel disciplinerer og påvirker det den globale økonomi. Jeg prøver dog ikke at sige, at magten bliver udøvet som en automatisk mekanisme, eller at der eksisterer en dehumaniseret magt. Virksomhedskapitalisme er legemliggjort i finansmagnater, finansdirektører, i handel med sikkerheder og virksomhedsadvokater, såvel som

i deres familier, personlige netværk, bodyguards, personlige assistenter, golfklubber, templer, afsidesliggende klubber og syndige legepladser. Alle disse mennesker er en del af de netværk, som styrer programmerne, der styrer verden. Men de er ikke alene i disse netværk, og de kontrollerer ikke engang de finansielle netværk, som de bebormens de navigerer igennem ukendte farvande styret af deres mavefølelse frem for matematiske modeller, som Caitlin Zaloom (2006) viste i sin fremragende etnografiske undersøgelse af finanshandlen på Chicagos og Londons markeder.

Finansmarkedernes netværksdannende logik er af allerstørste betydning for magtudøvelsen i kommunikationsnetværk på to niveauer. For det første fordi kommunikationsnetværk vil blive programmeret, sat op, rekonfigureret, og i sidste ende afinstalleret på baggrund af finansielle udregninger, hvis ikke kommunikationsnetværkets funktion er overvejende af politisk art. Men selv under disse omstændigheder vil den magtskabende logik gælde for det globale kommunikationsnetværks specifikke knudepunkter, men ikke for netværket selv, hvis altoverskyggende princip er profitskabelse på basis af finansiell værdiansættelse i det globale finansmarked. For det andet er finansinstitutioner og finansmarkeder selv afhængige af de informationsstrømme, som bliver generet, formateret og spredt i kommunikationsnetværkene. Det gælder ikke kun i form af finansiell relevant information, men også i form af den indflydelse, som informations- og kommunikationsnetværk udøver over firmaers, investorers og forbrugeres perception og beslutningsproces. Dette er netop en netværkseffekt i netværksdannelsen mellem finansmarkeder og kommunikationsorganisationer. Globale finansnetværk og globale multimediale netværk er nøje forbundne, og dette specifikke netværk indeholder ekstraordinær netværksindlejret magt, netværksdannende magt og netværksskabende magt. Men det indeholder ikke al magt. Dette er tilfældet, fordi metanetværket omkring finans- og medieverdenen i sig selv er afhængig af andre store netværk, eksempelvis det politiske netværk, det kulturelle produktionsnetværk (som omfavner alle typer af kulturelle artefakter, ikke kun kommunikationsprodukter), militærnetværket, det globale kriminalitetsnetværk, og det afgørende globale produktions- og anvendelsesnetværk rundt om videnskab, teknologi og vidensproduktionsstyring.

Jeg kunne fortsætte med en lignende udforskning af dynamikkerne i netværkskabelsen i hvert af disse fundamentale dimensioner i det globale netværkssamfund, men det er ikke nødvendigt for at kunne fremsætte mit centrale argument, som har tre dele:

1. Som jeg skrev i begyndelsen af denne artikel, så er magt konstrueret omkring multidimensionale netværk, som er programmeret i hvert domæne af menneskelig aktivitet. Men alle magtnetværk udøver deres magt ved at påvirke den menneskelige psyke hovedsageligt (men ikke kun) gennem multi-
-

mediale massekommunikationsnetværk. Kommunikationsnetværk er således de fundamentale magtskabende netværk i samfundet.

2. Magtnetværk, i forskellige domæner af menneskelig aktivitet er forbundne i netværk med hinanden, men de flyder ikke sammen. I stedet er de involveret i partnerskabs- og konkurrencestrategier, hvor de på én og samme tid praktiserer samarbejde og konkurrence ved at skabe ad hoc netværk omkring specifikke projekter og ved at skifte mellem partnere afhængig af deres interesser i hver enkel kontekst og på hvert givent tidspunkt.

3. Magtnetværket som er konstrueret omkring staten og det politiske system, spiller en fundamental rolle i den generelle netværksdannelse rundt om magten.

Dette skyldes for det første, at systemets stabile operation og reproduktionen af magtrelationer i ethvert netværk ultimativt afhænger af statens og det politiske systems koordination og de regulerede funktioner. For det andet er det igennem staten, at forskellige former for magtudøvelse i distinkte sociale sfærer knytter an til voldsmonopolet som kapaciteten til at gennemtvinge magt i sidste instans. Hvor kommunikationsnetværk behandler meningskonstruktionen, som magten trækker på, så udgør staten det basale netværk, som sikrer, at alle andre magtnetværk fungerer ordentligt.

Mangfoldigheden af magtnetværk og deres nødvendige interaktion for magtudøvelsen i de respektive domæner rejser nogle grundlæggende spørgsmål:

Hvordan kan netværk relatere sig til hinanden uden at sløre det fokus, som sikre deres egen specificitet og derved implementeringen af deres program? Hvordan forbinder magtnetværk sig med hinanden, samtidig med at de bevarer deres handlingsfelt? Jeg argumenterer her for, at de gør det ved en fundamental magtskabelsesmekanisme i netværkssamfundet - *sammenkoblingsmagt*. Det er kapaciteten til at forbinde to eller flere forskellige netværk i magtskabelsesprocessen for hver af dem i deres respektive felter. Koblingsfunktioner og dermed sammenkoblere varierer i høj grad afhængig af karakteristikkene og programmerne i de netværk, som de forbinder, og procedurerne for at udøve forbindelsesmagt. Men deres handlinger er centrale for forståelsen af, hvordan magt skabes.

Programmører og sammenkoblere er således magthaverne i netværkssamfundet. De bliver legemliggjort som sociale aktører, men de er ikke individer - de er i sig selv netværk. Denne øjensynlige abstrakte karakterisering af magthavelse i net-

værkssamfundet har rent faktisk meget direkte empiriske referencer. Netværk bliver selvfølgelig dannet af aktører i deres netværksdannede aktiviteter. Men hvem disse aktører er, og hvordan deres netværk hænger sammen, er et spørgsmål om den specifikke netværkskonfiguration i hver sin kontekst og proces. Derfor opløser jeg ikke magtrelationer i en endeløs udfoldelse af netværk. Jeg fremhæver i stedet behovet for at gå specifikt til værks i analysen af magtrelationer og foreslår her en metodologisk tilgang: Vi skal finde den specifikke netværkskonfiguration af aktører, interesser, og værdier, som udfører deres magtskabelsesstrategier ved at forbinde deres magtnetværk til massekommunikationsnetværk, som er kilden til meningskonstruktion i den offentlige bevidsthed. Jeg identificerer ikke de konkrete sociale aktører, som er magthavere, men fremsætter i stedet en hypotese: I alle tilfælde er de udgjort af netværk af aktører, der udøver magt i deres respektive indflydelsesområder gennem de netværk, som de skaber rundt om deres interesser. Jeg fremsætter også hypotesen om kommunikationsnetværkenes centralitet i implementeringen af magtskabelsesprocesser i ethvert netværk. Og jeg foreslår, at evnen til at sammenkoble forskellige netværk er en fundamental kilde til magt. Hvem gør hvad, hvornår, hvor og hvorfor gennem denne flerstrengede netværksdannende strategi er spørgsmål, der kræver undersøgelse, ikke formel teoretisering. Formel teori vil kun give mening på baggrund af en akkumulering af relevant viden. For at denne viden kan blive genereret, så har vi behov for en analytisk konstruktion, som passer til den samfundsform, vi nu engang lever i. Dette er formålet med mit forehavende: at foreslå en tilgang, som kan blive brugt i forskningen, korrigeret og transformeret på måder, som tillader den gradvise konstruktion af en netværksteori om magt, der kan falsificeres gennem observation.

LITTERATUR

Arquilla, J., & Ronfeldt, D. 2001. *Network and netwars: The future of terror, crime and militancy*. Santa Monica, CA: Rand Corporation.

Arsenault, A., & Castells, M. 2008. *The structure and dynamics of global multi-media business networks*. *International Journal of Communication*, 2, 707–748.

Barzilai-Nahon, K. 2008. "Toward a theory of network gatekeeping: A framework for exploring information control." *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 59(9): 1493–1512.

Castells, M. 1996–1998, revised 2010. *The Information Age: Economy, society, and culture, vols. 1–3*. Oxford: Blackwell.

Castells, M. 2000. *Information technology and global capitalism*. In *On the edge. Living in global capitalism*, edited by A. Giddens and W. Hutton, 52–74. London: Jonathan Cape.

Castells, M. 2009. *Communication power*. Oxford: Oxford University Press.

Grewal, D. S. 2008. *Network power: The social dynamics of globalization*. New Haven, CT: Yale University Press.

Tongia, R. and Wilson, E. J. 2007. *Turning Metcalfe on his head: The multiple costs of network exclusion*. Paper presented at the 35th Annual Telecommunication Policy Research Conference (TPRC), Vienna, Virginia.

Zaloom, C. 2006. *Out of the pits: Traders and technology from Chicago to London*. Chicago: University of Chicago Press.

Wilson, E. J. and Tongia R. 2011 "The Flip Side of Metcalfe's Law: Multiple and Growing Costs of Network Exclusion." *International Journal of Communication* 5 2011: 665–681.

Manuel Castells er professor i kommunikation ved Annenberg School for Communication and Journalism. Han er desuden professor emeritus ved University of California, Berkeley, USA. E-mail: castells@usc.edu
